

**PER UN MODEL
D'ACOLLIDA DELS
IMMIGRANTS:
NECESSITATS I
PROPOSTES**

**CONSELL ASSESSOR
D'IMMIGRACIÓ
DE LA GENERALITAT
DE CATALUNYA**

BIBLIOTECA DE CATALUNYA-DADES CIP

Consell Assessor d'Immigració (*Catalunya*)

Per un model d'acollida dels immigrants : necessitats i propostes

ISBN 84-393-6018-5

I. Catalunya. Departament de Benestar i Família II. Títol

1. Catalunya - Emigració i immigració - Política governamental

325.14(467.1)

© del text: Consell Assessor d'Immigració de la
Generalitat de Catalunya

© de l'edició: Generalitat de Catalunya

Departament de Benestar i Família

1a edició: febrer de 2003

Tiratge: 3.000 exemplars

ISBN: 84-393-6018-5

Dipòsit legal: B-8.054-2003

Disseny i producció: 9.disseny

El Pla interdepartamental d'immigració de la Generalitat de Catalunya aposta per dur a terme una via catalana d'integració. Aquesta via catalana té en compte, entre altres aspectes, l'acollida de les persones que arriben a Catalunya. El passat mes de setembre la Secretaria per a la Immigració va editar la *Guia d'acollida* en cinc idiomes, que ofereix una primera idea de la realitat catalana, amb una sèrie d'informació pràctica i útil sobre els serveis i sobre els trets que configuren la identitat i la personalitat cultural de Catalunya. En aquests moments són moltes les administracions locals que, amb l'ajuda i el finançament del Departament de Governació i Relacions Institucionals, estan elaborant les concrecions d'aquesta guia amb la informació de caire més municipal o comarcal.

D'altra banda, els 27 plans comarcals d'integració dels immigrants impulsats pel Departament de Benestar i Família i que s'estan realitzant conjuntament amb els consells comarcals i amb gairebé 800 municipis catalans, ajuden a concretar aquestes i altres accions a les diferents realitats locals, són també un bon exemple de l'esforç que estem fent a l'interior del territori català. Pel que fa a l'exterior, ja s'ha obert a Polònia la primera oficina catalana de la Xarxa d'intermediació i selecció laboral en origen (XILA), i estem preparant l'obertura d'una nova oficina a Casablanca.

Totes aquestes actuacions tenen com a principal objectiu facilitar al màxim la informació sobre el nostre país a aquelles persones que l'escullen per viure-hi. Aquestes i altres actuacions que duen a terme diferents departaments de la Generalitat de Catalunya, les administracions locals i les entitats que treballen en aquest àmbit, són el que ha d'anar configurant la nostra via catalana d'integració, via que s'ha d'anar adaptant a la realitat canviant i a l'evolució de la reflexió comuna i de les idees que l'experiència aporta als responsables institucionals i als professionals.

El document *Per un model d'acollida dels immigrants: necessitats i propostes*, que teniu entre les mans, és fruit de la reflexió que els membres del Consell Assessor d'Immigració de la Generalitat de Catalunya ha fet durant més d'un any. Voldria destacar que les propostes que s'hi formulen són plenament compatibles amb la polí-

tica que du a terme la Generalitat de Catalunya, com també la de moltes administracions locals. És amb experiències com aquesta, que la societat catalana demostra la seva capacitat d'adaptar-se a les noves realitats, de trobar el consens en matèries a vegades difícils de gestionar, i d'aconseguir la participació dels agents implicats.

Artur Mas i Gavarró
Conseller en cap
President del Consell Assessor d'Immigració

És una satisfacció per a mi presentar-vos la publicació que teniu entre les mans, i ho és, concretament, per dos motius. El primer d'ells és perquè ha estat fruit d'un treball llarg i rigorós, en el qual han participat professionals de diferents entitats que treballen en l'àmbit de la immigració i de diferents departaments de la Generalitat de Catalunya, tots ells representants del Consell Assessor d'Immigració de la Generalitat de Catalunya. De fet, el grup de treball es va iniciar a partir de l'acord que l'esmentat Consell va prendre el dia 12 de desembre de l'any 2000. Crec que cal assenyalar que l'any 2000 va suposar un punt d'inflexió en les polítiques d'immigració i en l'arribada de població estrangera. Això va provocar la necessitat de replantejar alguns aspectes de la política d'immigració per tal d'adaptar-la als nous escenaris. Això és precisament el que pretén aquest document.

El document va ser presentat i aprovat en el si del Consell Assessor el dia 12 de juliol de l'any 2002, suposant l'acceptació i el reconeixement de les tasques de debat i reflexió que van realitzar els participants del grup de treball durant més d'un any amb l'objectiu de consensuar una posició teòrica i pràctica que pugui donar resposta a les necessitats que presenten els immigrants quan arriben a Catalunya, necessitats que es poden minorar a través d'un model d'acollida com el que han dissenyat.

Crec que és una responsabilitat compartida entre tots fer la corresponent difusió d'aquest document, assegurant que aquest arribi a totes les institucions, entitats i professionals del nostre país que directament o indirectament treballen en l'àmbit de la immigració, amb l'objectiu que els continguts i propostes que es realitzen siguin tinguts en compte a l'hora de planificar i dur a terme polítiques i accions amb vista a promoure la integració dels immigrants.

El segon motiu de satisfacció és perquè, per primer cop, es posen en un document escrit les bases del que ha de ser el model català d'acollida dels immigrants. Un model que s'ha d'anar definint i adaptant en cada moment a les necessitats i realitats canviants, i, en alguns aspectes, diferent al que han desenvolupat en altres països occidentals i que no sempre han tingut els resultats desitjats.

Vull manifestar el meu agraïment, amb aquestes línies, als professionals que han format part d'aquest grup de treball i a aquells altres que, d'una manera o altra, han participat amb les seves opinions, comentaris i suggeriments per fer que aquest document aconseguís el propòsit de formular propostes i recomanacions concretes per promoure una bona acollida de les persones que estan arribant a Catalunya.

Voldria encoratjar, també, totes les persones que llegiu aquest document que, en la mesura de les vostres possibilitats, tingueu en compte en la vostra tasca professional les propostes i reflexions que s'hi fan. De ben segur, tots plegats aconseguirem una societat més acollidora i solidària.

Irene Rigau i Oliver
Consellera de Benestar i Família
Vicepresidenta per als Afers Socials del Consell
Assessor d'Immigració

ÍNDEX

Introducció	9
Membres del Consell Assessor d'Immigració	11
Presentació	15
Objectius, principis i criteris generals.....	17
El concepte d'integració.....	19
Fases d'intervenció.....	21
1. Fase d'arribada	21
A. Persones adultes	21
• Necessitat d'informació i formació.....	21
• Accés a l'allotjament.....	24
• Atenció sanitària i psicològica.....	25
B. Menors d'edat	27
• Escolarització dels menors.....	27
• Menors no acompanyats.....	29
2. Fase d'assentament	31
A. Integració laboral	31
A.1. Integració laboral dels immigrants amb permís de treball	31
• Ocupació i accés al mercat laboral.....	31
A.2. Integració laboral per als immigrants contractats en origen.....	33

B.	Integració social	33
	• Accés a l'habitatge públic.....	33
	• Atenció sanitària i psicològica.....	33
	• Formació lingüística.....	34
	• Convalidació del carnet de conduir B-1.....	35
	• Reagrupament familiar.....	36
3.	Fase de territorialització	37
	• Associacionisme.....	37
	• Òrgans de participació.....	38
	• Mediació intercultural.....	38
	• Intercanvis culturals.....	39
	• Esport i lleure.....	39
	• Necessitats religioses.....	40
	• Joves de 2a generació.....	43
	• Identificació de nous fenòmens.....	43
Epíleg.....		45

INTRODUCCIÓ

El Consell Assessor d'Immigració de la Generalitat de Catalunya va acordar en la sessió del dia 12 de desembre de l'any 2000 crear un grup de treball per analitzar el model d'acollida i fer-hi propostes, que s'hauria de promoure per a les persones d'origen estranger que vénen a Catalunya a treballar.

Aquest document ha estat fruit de diferents reunions de treball i de la reflexió i l'anàlisi comuna entre els membres del Consell Assessor que van voler participar en aquest grup de treball.

El concepte d'acollida es basa principalment des d'una perspectiva d'integració social. És per això que el document no l'analitza ni fa propostes amb relació a les dificultats que hi ha actualment per regularitzar la situació dels immigrants. Això no vol dir que no pensem que no s'hagi de millorar aquesta situació, sinó que el document vol anar més enllà del que fins ara han estat els debats i les reflexions entorn de l'entrada i la documentació, i pretén proposar quin ha de ser el model d'acollida des d'un punt de vista social.

El document es va presentar i el va aprovar al Ple del Consell Assessor d'Immigració el dia 12 de juliol de l'any 2002, i es va demanar que se'n fes una àmplia difusió a les administracions locals, als diferents departaments de la Generalitat de Catalunya i a les seves delegacions territorials, al delegat del Govern per a l'estrangeria i la immigració, a l'Institut de Migracions i Serveis Socials (IMSERSO), i a les entitats que treballen en l'àmbit de la

immigració. Pensem que, en molts casos, les idees i propostes que es donen en aquest document poden ajudar a planificar actuacions i a actuar en el marc d'uns criteris comuns.

El grup de treball ha estat format per:

Aguado, Mireia – Bayt Al-Thaqafa
Bedoya, M. Helena – CITE
Codina, Rosa – Departament de Treball
González, Natàlia – Càritas Barcelona
Grande, Lluís – Departament de Treball
Lluch, Antoni M. – ACSAR
Magrans, Joan Carles – FAPAC
Olivé, Llorenç – Secretaria per a la Immigració
Maneu, Salvador – Creu Roja
Saliba, Ghassan – CITE
Solé, Montserrat – Departament de Benestar i Família
Ventura, Joaquim – Creu Roja

El grup de treball ha rebut assessorament del Sr. Jordi Moreras i Palenzuela, de la Secretaria de Relacions amb les Confessions Religioses, i de la Sra. Maria Areny i Busquets del Departament d'Ensenyament.

El grup de treball ha fet les reunions següents:

26 de gener de 2001
28 de febrer de 2001
15 de març de 2001
26 d'abril de 2001
31 de maig de 2001
5 de juliol de 2001
13 de setembre de 2001
30 d'octubre de 2001

MEMBRES DEL CONSELL ASSESSOR D'IMMIGRACIÓ

PRESIDENT

Sr. Artur MAS i GAVARRO
Conseller en cap

VICEPRESIDÈNCIES

Vicepresidència per als
Afers Territorials

Sra. Núria de GISPERT I CATALÀ
Consellera de Governació i Relacions
Institucionals

Vicepresidència per als Afers
Socials

Sra. Irene RIGAU i OLIVER
Consellera de Benestar i Família

VOCALS

Secretaria per a la Immigració

Sr. Salvador OBIOLS i GRAS
Secretari general

Secretaria de Relacions amb les
Confessions Religioses

Sr. Ignasi GARCIA CLAVEL
Secretari general

Òrgan Tècnic d'Immigració

Sra. Montserrat SOLÉ i AUBIA
Directora

Comissió Interdepartamental
d'Immigració

Sr. Pere SOLÀ i MONTSERRAT
Director general d'Ordenació Educativa.
Departament d'Ensenyament

Sr. Joaquim FERRER i MALLOL
Assessor del conseller.
Departament de Treball

Consells comarcals	Sr. Enric CASTELLNOU i ALBERCH Osona
	Sr. Lluís JOFRA i HEREU Baix Empordà
	Sra. Rosa M. NIUBÓ i MIRET Pla d'Urgell
	Sr. Alfonso DOMINGO i PAÑOS Baix Camp
Federació de Municipis de Catalunya	Sra. Montserrat PALMA i MUÑOZ
Associació Catalana de Municipis	Sra. Carme ALÒS i PINTÓ
ONG d'ajuda a immigrants	Sra. Joana MARTÍN i MARTÍN Càritas Catalunya
	Sra. M. Helena BEDOYA i MURIEL Centre d'Informació a Treballadors Estrangers
	Sr. Salvador MANEU i MARCOS Creu Roja Catalunya
	Sr. Antoni LLUCH i ROVIRA Associació Catalana de Solidaritat i Ajuda al Refugiat
	Sr. David CÀRCELES i PRUJÀ SOS Racisme
	Sr. Jesús HUSILLOS i GUTIÉRREZ Associació d'Ajuda Mútua d'Immigrants a Catalunya
Entitats de col·lectius d'immigrants	Sra. Eva CHAM Federació de Col·lectius d'Immigrants a Catalunya
	Sr. Conrado AMON NICDAO Centre Filipí Tuluyán San Benito
	Sr. Mamodou LAMIL CHAM Associació Club Jama Kafo
	Sr. Mimoun DIOUCH Sadaka Cultura Mediterrànea

	<p>Sr. Alejandro ERAZO LATORRE Associació de Suport a a les Organitzacions Populars Xilenes</p>
	<p>Sr. El Hase Mohamed IDRISSA DJIBA Amics dels Súbdivts Senegalesos de Catalunya</p>
Organitzacions sindicals	<p>Sr. Ghassan SALIBA i ZEGHONDI Confederació Sindical de la Comissió Obrera de Catalunya</p>
	<p>Sr. Abdel KADER ASLIMANI Unió General de Treballadors</p>
Associacions de veïns	<p>Sr. Ramon VILAPLANA i MELIS Federació d'Associacions de Veïns dels Habitatges Socials i Benestar de Catalunya</p>
	<p>Sra. Alba GÓMEZ LÓPEZ Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya</p>
Organitzacions professionals agràries	<p>Sr. Joan Josep VERGÉ i OMS Unió de Pagesos de Catalunya</p>
	<p>Sr. Santiago CASÁN i CAVA IACSI-ASAJA</p>
Associacions empresarials	<p>Sr. Àngel BUXÓ i LOZANO Foment del Treball Nacional</p>
	<p>Sra. Carme SERVITJE i MAURI PIMEC-SEFES</p>
Federacions d'associacions de pares d'alumnes	<p>Sr. Joan Carles MAGRANS JULIA Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes de Catalunya</p>
	<p>Sr. Carles BAEZA ESCOBEDO Federació d'associacions de pares d'alumnes d'ensenyament secundari. Centres públics de Catalunya</p>
Experts	<p>Sra. Teresa LOSADA CAMPO</p>
	<p>Sr. Joaquim GIOL i AYMERICH</p>
SECRETARIA	<p>Sra. Àngels CANALS i VILÀ</p>

PRESENTACIÓ

En tota política d'integració dels immigrants hi ha dues etapes: la que cerca estendre l'accés als béns públics (habitatge, educació, treball, sanitat, serveis socials...) i l'etapa més centrada en la coexistència entre immigrants i la resta de ciutadans un cop l'accés està assegurat.

En aquest sentit, l'acollida dels immigrants ha de tenir una doble perspectiva: la individual i la comunitària. La perspectiva individual comporta assegurar l'atenció i els drets bàsics, sobretot per a aquells amb més dificultats. En la perspectiva comunitària s'ha de seguir un model d'intervenció basat en la integralitat, la participació, el consens i la coordinació de les diferents administracions i els agents socials.

Un model d'acollida dels immigrants ha de tenir en compte els recursos existents en el territori on arriba el nouvingut, i també el seu bagatge cultural, les seves expectatives i les seves perspectives de futur. A més, cal tenir en compte que algunes de les seves necessitats seran fruit de la seva condició d'immigrant i d'estranger, però d'altres són pròpies de tota persona que arriba per primer cop en una població. Així, algunes de les actuacions hauran de dissenyar-se amb la idea que les persones que arriben d'un context social i cultural diferent no tenen per què saber determinades coses que nosaltres ja donem per conegudes. D'altres s'hauran d'emmarcar en actuacions dirigides a la població que té unes necessitats comunes als immigrants. Els programes d'acollida han d'anar també destinats cap al conjunt de ciutadans, amb la finalitat de crear una cultura de rebuda i d'hospitalitat.

Aquest document fa una sèrie de propostes i recomanacions aplicades a diferents moments del procés d'integració. Algunes pot ser que ja estiguin en funcionament, d'altres caldria millorar-les i, finalment, d'altres suposen la creació de nous recursos.

OBJECTIUS, PRINCIPIS I CRITERIS GENERALS

La política que la majoria d'administracions públiques de Catalunya han dut a terme en l'àmbit de la immigració s'ha basat a afavorir la integració dels immigrants i a facilitar-los l'accés de manera normalitzada als recursos i serveis existents. Aquests objectius són els que s'haurien de seguir en el moment de l'acollida dels immigrants, tot i tenint en compte que, a vegades i tal com es veurà, calen actuacions específiques, atès el moment en què es troba el procés migratori o la particularitat de les necessitats. Amb tot, però, sovint el que cal és adequar els recursos existents a les noves demandes que planteja l'acollida de persones que arriben a casa nostra.

El *Model d'acollida dels immigrants* ha de tenir presents els objectius següents:

- Promoure l'accés normalitzat als drets i recursos socials existents.
- Facilitar informació als immigrants sobre aquests drets i recursos socials.
- Promoure la participació dels mateixos immigrants i de la societat en general en els processos d'acollida.
- Promoure la coordinació entre els diferents agents socials i institucionals.

El fenomen de la immigració estrangera afecta tots els nivells de la vida d'una persona i també afecta, en l'àmbit col·lectiu, el conjunt de la societat i les institucions i entitats que directament o indirecta tenen relació amb l'immigrant. És per això, que les respostes no poden ser puntuals, sinó que han de ser globals, però a més, el fet que siguin molts els qui hi poden intervenir, implica que aquestes

respostes han d'estar acceptades per tothom. És per aquest motiu, que *cal seguir un model d'intervenció basat en la participació, el consens i la coordinació*, però sense oblidar el marc general en què està immers tot fenomen migratori.

Les polítiques públiques han de tenir un caire global i general, però també és necessari que tinguin una *concreció en el territori*. Aquesta ha de ser prou flexible per adequar-se a les característiques pròpies de cada lloc.

Cada vegada són més els exemples de polítiques públiques que, en el marc d'un territori concret, promouen la participació dels afectats i de les entitats i institucions existents. L'objectiu d'aquesta participació és aconseguir vèncer totes les possibles resistències i desconfiances que puguin existir entre les diferents parts i coresponsabilitzar tots els agents socials en la definició de prioritats i en la recerca de solucions.

La participació ha d'anar en funció del grau de responsabilitat i de les competències de cadascú, però sempre amb la voluntat d'aconseguir un consens i facilitar la implicació dels diferents interlocutors socials en totes les fases del procés, és a dir, en el diagnòstic de la situació, en l'elaboració de prioritats, en les propostes d'actuació, en la implementació d'aquestes i en l'avaluació. No es tracta d'eludir responsabilitats per part de les administracions, sinó de fer sentir a tothom com a seves les solucions que es proposin.

Aquesta estratègia de participació implica una acció concertada entre el poder polític i la societat civil, que comporta la participació dels diferents nivells de l'Administració i, sobretot, dels mateixos beneficiaris. El rol de les autoritats locals, ha d'implicar un veritable compromís que lideri aquesta política de concertació, ja que són precisament les autoritats locals, les que es troben més properes als ciutadans.

EL CONCEPTE D'INTEGRACIÓ

Integració és una paraula que sovint s'utilitza quan es parla d'immigració i es fa segons la idea que cadascú té del que ha de ser l'adaptació dels immigrants a la societat receptora. És un terme que l'utilitza tothom, però que en realitat sovint se'n tenen idees diferents.

L'evolució del significat del concepte d'integració ha portat a admetre comunament que la integració ha d'assentar-se en els principis de respecte a la cultura diferent, d'igualtat d'oportunitats i d'acceptació i respecte de la cultura d'on es va a viure. A més, caldria afegir-hi que és un procés amb moltes dimensions i que aquest procés no afecta únicament la comunitat immigrant, sinó també la societat receptora, que també s'ha d'adaptar.

El Pla interdepartamental d'immigració diu: per integrar totes aquelles persones d'origen estranger que han escollit Catalunya per viure-hi, cal que aquesta integració es faci des d'una perspectiva d'integració intercultural, que cerqui construir d'una manera dinàmica i viva el nostre país, en el qual es consolidin unes senyes d'identitat compartides, tot respectant la diversitat de valors personals i creences, la pluralitat d'idees, la riquesa i el potencial que són la gent d'aquest país, els qui hi han nascut i els qui hi han vingut de fora. Cal concebre la immigració com un *input* que cal optimitzar en tant que recurs humà que s'incorpora a la riquesa de la societat receptora. Els immigrants representen per al conjunt del país un gran repte i una gran oportunitat

per ampliar-ne la base humana i per aprofundir el dinamisme econòmic, social i cultural de Catalunya.¹

La integració s'ha d'entendre com un fet multidimensional que té com a factors importants la integració a escala lingüística, cultural, socioeconòmica, institucional i personal. Ha d'introduir la idea d'identificació amb la societat d'acollida, i tenir en compte que el procés es produeix a ritmes diferents i amb diferents resultats.

Així doncs, i tal com diu el Pla interdepartamental d'immigració 2001-2004,² Catalunya ha d'apostar per un model d'integració que aconsegueixi el màxim equilibri entre el respecte a la diversitat, d'un cantó, i la consciència de pertànyer a una sola comunitat, d'un altre cantó. Això comportarà, per als immigrants, un procés d'adaptació, sense menystenir el seu origen i la seva identitat. No hi haurà una bona adaptació que menii a la convivència i al respecte mutu si els ciutadans catalans no fan un esforç d'acollida i, al seu torn, els immigrants no intenten situar-se a la terra que els acull.

---

¹ Departament de Benestar Social, *Pla interdepartamental d'immigració*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1994. p. 66.

² Departament de la Presidència. Secretaria per a la Immigració, *Pla interdepartamental d'immigració 2001-2004*, Generalitat de Catalunya, 2001, p. 118.

FASES D'INTERVENCIÓ

El procés d'integració de les persones immigrades és diferent en cadascuna d'elles. Es pot, però, diferenciar tres fases que no sempre tenen una durada en el temps igual, i sovint és difícil assegurar en quina de les fases s'està, ja que són moments en què es poden sobreposar. De totes maneres, sí que es pot distingir diferents necessitats en funció de l'etapa de la qual parlem i, per tant, les actuacions i les intervencions han de ser diferents en funció de les necessitats de cada moment.

1. FASE D'ARRIBADA

Aquesta primera fase d'intervenció està principalment dirigida al nouvingut. Entenem per nouvingut la persona que acaba d'arribar al municipi. Podem distingir les persones que arriben directament des del seu país d'origen de les persones que han viscut temporades en altres països europeus o en altres zones de l'Estat espanyol. La informació i les intervencions seran diferents en cadascun dels casos. Una altra diferenciació que s'ha de fer és quan es tracta d'una persona sola o quan es tracta de l'arribada d'un grup o de l'arribada per reagrupament familiar.

En la fase d'arribada es presenten les necessitats següents:

A. Persones adultes

- **Necessitat d'informació i formació:**

└─ Informació, orientació i assessorament sobre els serveis i recursos del municipi i els circuits necessaris: tràmits per

a ser veí del municipi (empadronament), les prestacions i els serveis (targeta sanitària, espais de formació, de lleure, etc.), els drets i deures que tot veí té (pagament de taxes i impostos, recollida d'escombraries), horaris, etc. Aquesta primera acollida també hauria d'orientar i informar dels recursos existents i més propers d'assessorament i informació jurídica específics per a immigrants.

La concreció d'aquesta primera acollida hauria d'anar en funció dels serveis existents i de les demandes que hi ha. En tot cas es proposa que els serveis d'informació al ciutadà s'adaptin a la nova realitat i estiguin adequadament formats per a garantir una informació i orientació adequada. En alguns casos caldrà disposar de sistemes de traducció i de material escrit a diferents idiomes. En altres casos es pot fer a través de documentació escrita per a totes les persones que s'empadronen, i fins i tot amb visites a domicili, quan es coneix la presència de persones que no s'han empadronat. L'acollida hauria, també, de preveure mecanismes per anar a donar a conèixer els serveis i recursos.

└ *Formació lingüística* per a aquelles persones que no coneixen cap de les llengües oficials.

Des del punt d'informació i d'acollida, i quan sigui necessari, s'orientarà les persones a:

1. Centres i aules de formació d'adults. Aquests imparteixen, entre altres, cursos de llengua catalana i castellana per a estrangers, com també fan alfabetització i cursos de certificats escolars. En funció de la demanda i els mitjans, ofereixen diferents cursos i nivells en horaris no laborables.
2. Centres de normalització lingüística. Centres oficials per obtenir els certificats de coneixement del català. Inicialment adreçats a atendre la població autòctona.

Actualment estan ampliant la seva tasca per cobrir les necessitats de formació lingüística de la població immigrada.

3. Existeixen altres experiències de formació lingüística menys institucionalitzades, però que poden comportar més interrelació personal amb la població autòctona.

Des de la perspectiva de cercar les millors opcions per a una integració social i laboral, cal conèixer l'experiència lingüística dels refugiats kosovars. El procés d'integració lingüística no va ser uniforme, sinó que es va adaptar al que es considerava adequat a les circumstàncies. Així, els residents a les rodalies de Barcelona van rebre la formació en castellà, mentre que els que van ser traslladats a àrees rurals van utilitzar majoritàriament el català com a idioma per facilitar la seva integració.

En l'actualitat —any 2001—, tots aquells que van rebre la formació en català dominen el català i el castellà, mentre que el coneixement d'ambdues llengües és minoritari en els que tan sols van aprendre castellà. Però el fet més rellevant és que la situació laboral i professional dels que coneixen les dues llengües és superior a la dels que tan sols en coneixen una.

És a partir d'aquest fet que recomanem que tot el procés d'acollida i de formació es faci en català, ja que la immigració que arriba en aquests moments a Catalunya té com a projecte quedar-s'hi, els fills aprenen el català a l'escola, i, malgrat que en un primer moment la seva voluntat és aprendre el castellà, un cop fa un determinat temps que són aquí s'adonen que no conèixer el català els dificulta la integració laboral, retalla la seva igualtat d'oportunitats i els provoca, sense voler, una doble discriminació. A més, fer-los l'ensenyament en castellà és, d'una manera o altra, dir-los que el seu projecte de futur no és quedar-se a Catalunya.

└ *Formació de l'entorn i habilitats socials*

Segui quina sigui l'oferta formativa, el que és necessari és que aquesta es complementi amb una formació de l'entorn i amb habilitats socials per a viure en una societat occidental i desenvolupada.

Entenem que aquesta formació de l'entorn es podria fer des d'entitats sense ànim de lucre i entitats de voluntariat, i amb la col·laboració de les administracions locals.

• **Accés a l'allotjament:**

En tot procés es migratori es produeixen diferents fases, cadascuna de les quals amb unes necessitats d'accés a l'allotjament diferenciades.

└ *Acolliment en una primera fase*

En les poblacions amb presència destacable d'immigrants sense domicili fix i que sol·liciten allotjament i alimentació temporal, es proposa que les persones immigrades puguin accedir als serveis existents per a les persones sense domicili. Quan es necessiti una acollida més llarga en el temps, caldria oferir, a través de pisos d'acolliment temporal, a més de les despeses d'allotjament i alimentació, la participació de les persones acollides en programes d'informació, formació lingüística i acompanyament. L'estada en aquests equipaments no hauria de superar els tres mesos. Un cop més, el tipus de recurs hauria d'anar en funció dels ja existents en el municipi i de la política d'atenció social a persones sense domicili. Només en el cas de pisos d'acolliment temporal es podria preveure només per a immigrants.

└ *Accés a l'habitatge privat de lloguer*

Atès que a vegades es poden produir situacions de desconfiança entre propietaris i llogaters d'origen immigrant, es recomana la mediació entre demandants d'allotjament i

el mercat privat d'habitatge, oferint als primers informació sobre les condicions, els tràmits i les obligacions que tenen i, als segons, la garantia de pagament, de coneixement de la persona i de seguiment de la situació.

S'hauria d'analitzar en cada lloc si fer aquest tipus de mediació específicament per a immigrants o bé dirigir-los a tota la població amb dificultats d'accés a l'habitatge privat de lloguer per raons socials i culturals.

└─ *Allotjaments per a immigrants contractats en origen*

En el cas de les contractacions en origen de temporada, els empresaris que han optat per aquesta possibilitat, tenen l'obligació de facilitar l'allotjament a aquests treballadors durant la relació laboral. Segons la normativa en aquest respecte, es podrà descomptar per aquest allotjament el que fixin els diferents convenis que l'afectin.

En el cas de la contractació d'immigrants en origen per ocupar llocs fixos a través del contingent, l'empresari no té l'obligació de donar allotjament, però sí que és recomanable que es comprometi a buscar una alternativa abans de l'arribada del treballador o treballadora.

• ***Atenció sanitària i psicològica:***

└─ *Atenció sanitària*

La Llei 8/2000, de 22 de desembre, de reforma de la Llei orgànica 4/2000, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya, i el posterior Decret 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració social a Catalunya, estableix que el Departament de Sanitat i Seguretat Social ha de garantir el dret dels estrangers que es trobin a Catalunya, inscrits en el padró d'un municipi, l'assistència sanitària en les mateixes condicions que a la resta de ciutadans. Així mateix, garanteix aquesta assistència als menors de 18 anys, a les estrangeres embarassades durant l'embaràs, el

part i el postpart, i als estrangers no residents en situació d'urgència.

└ *Suport psicològic*

El desarrelament és sempre un esdeveniment psicològicament desestabilitzador. Suposa un trastorn de la vida familiar i una ruptura radical amb la cultura, els valors i la seguretat que sentia anteriorment. La incertesa sobre la feina i la resta d'elements quotidians que els immigrants poden considerar fora del seu control, agreugen el seu estrès i la seva angoixa.

El conflicte cultural durant la primera fase de contacte amb la societat d'acollida, la sensació interior de desemparament i rebuig per part de la resta de la societat, són un factor important per a la salut psicossocial i mental. Les dificultats lingüístiques són part del problema i expliquen per què moltes qüestions referents a la salut, especialment mental, tendeixen a no ser objecte d'un diagnòstic exacte per als immigrants.

Atès que un percentatge important de la població immigrada que arriba al nostre país ho fa de manera irregular (assumint els riscos i tensions que això suposa) i es troben en situació administrativa irregular que els dificulta considerablement aconseguir una feina en condicions i, per tant, els diners per poder viure dignament, ens trobem amb un col·lectiu molt vulnerable, amb por de ser detingut i expulsat i enfrontat a un xoc cultural important.

Per tal d'intentar minimitzar aquestes situacions seria necessari que en la primera acollida es tingués en compte la necessitat de suport psicològic per tal de:

- a) Prevenir situacions de crisi psicològiques o psicopatològiques severes i facilitar la plena integració social de la persona immigrant.
- b) Garantir el suport psicològic a tots els nousvinguts.
- c) Derivar els que necessitin tractament psiquiàtric.
- d) Formació de grups de suport mutu.

B. Menors d'edat

• *Escolarització dels menors:*

El criteri fonamental ha de ser utilitzar els serveis ordinaris d'escolarització.

El pla d'acollida ha de tenir en compte tot l'alumnat que s'escolaritza de nou al centre. Atès que cada centre ha de tenir el seu pla, d'acord amb les característiques i necessitats de l'alumnat immigrant que escolaritza, les actuacions es poden adaptar a les dels fills d'immigrants o de parelles mixtes nascuts a Catalunya, les situacions de cadascun dels quals poden ser ben diferents.

Quant als infants que s'han reunit amb els seus pares per mitjà del reagrupament familiar, les situacions poden ser molt diverses segons l'edat en què es produeix aquest reagrupament, les condicions de vida en el país d'origen i la situació de la família en el nou entorn. Tots aquests factors s'han de tenir en compte a l'hora de la seva escolarització.

Els alumnes d'incorporació tardana –alumnes que s'incorporen als centres escolars de Catalunya amb posterioritat a l'edat en què els altres alumnes han iniciat l'escolarització o els alumnes que s'incorporen un cop el curs ja està avançat– requereixen molta més atenció. En principi, si no tenen coneixements de català ni de castellà, cal potenciar les classes de reforç específiques d'aprenentatge de la llengua catalana per a facilitar la comunicació al més ràpidament possible i amb solucions diferents segons la seva edat.

Dins d'aquest apartat destinat a garantir l'escolarització dels menors immigrants es planteja el tema de la concentració d'alumnat immigrant en uns centres determinats.

El Decret 31/2002 (DOGC 3573) estableix el règim d'admissió d'alumnat en funció de la renda familiar, la proximitat del domicili

i l'existència de germans al centre, amb una discriminació positiva de reserva de places per a l'alumnat amb necessitats educatives especials, entre el qual es considera l'alumnat de nacionalitat estrangera de nova incorporació al sistema educatiu (art. 19) i de creació d'àrees d'escolarització singular en els territoris amb una presència significativa d'aquest alumnat (art. 20). De tota manera, per evitar la concentració d'alumnes immigrants a les escoles, no s'hauria de fer només una política de redistribució dels alumnes immigrants, sinó que caldria treballar perquè les famílies immigrants fossin presents en el conjunt de la població. Amb les famílies assentades en un espai territorial més ampli que en l'actualitat, la concentració escolar serà menys conflictiva.

Mentrestant, caldrà recórrer al barem de matriculació i la utilització dels punts de desempat per reduir els desequilibris. Així, una de les fórmules de baremació pot ser afavorir, precisament, l'adequació a la composició del barri, és a dir, en funció del percentatge de població immigrada i autòctona que hi viu.

└ *Reforç escolar*

El reforç escolar dels menors immigrants escolaritats es fa de la mateixa manera que per a la població autòctona. És el mateix centre educatiu, qui l'organitza amb professorat del mateix centre o amb suport extern facilitat pel Departament d'Ensenyament, d'acord amb les estratègies i necessitats més adequades en cada cas. A més, en determinades zones i com a complement, serà necessari fomentar el suport en horari extraescolar a través de les entitats del barri per ajudar-los a fer els deures.

└ *Beques de llibres i menjador*

La principal problemàtica que es deriva de l'actual mecanisme d'adjudicació de beques i ajuts de llibres i menjador són les queixes de les famílies autòctones quan deixen de percebre l'ajut perquè ha arribat població que, econòmicament, estan pitjor que ells. En general es demana

augmentar les ajudes individuals o al centre per tal que tot alumne que viu en condicions econòmiques desfavorides en pugui disposar, en condicions de qualitat. Tot i així, hi ha algunes experiències en què es procedeix a reciclar els llibres a partir del cicle mitjà de primària que poden ser seguides per altres centres.

Pel que fa als ajuts de menjador, la situació encara és més difícil. Els preus cobreixen totes les despeses que el servei de menjador genera (servei d'àpats, cuiners i manipuladors d'aliments, monitors de vigilància, etc.) i els ajuts serveixen perquè les famílies que viuen en condicions desfavorides rebin una ajuda sobre el preu total del servei de menjador.

• ***Menors no acompanyats:***

Un problema que es produeix sobretot a Barcelona és el dels infants o joves sense acompanyament. La llei obliga que un adult es responsabilitzi d'aquests menors, però la inexistència d'una família en el país dificulta la seva tutela i facilita l'estada al carrer i, a vegades, la delinqüència com a forma de sobreviure.

L'atenció d'aquests menors amb situació administrativa irregular, requereix educadors de carrer que sàpiguen guanyar-se la seva confiança. També cal plantejar la viabilitat d'establir cursos de formació que se succeeixin de manera continuada, garantint la seva realització, també, durant els períodes de vacances, i incorporant pràctiques becades en empreses del sector.

Per les peculiaritats d'aquests menors, i a diferència de la major part de les intervencions en què es proposa que la població immigrada accedeixi amb normalitat als serveis i recursos de la població en general, en aquest cas s'haurien de preveure determinades actuacions específiques, atès que són menors amb unes característiques molt diferenciades dels menors

autòctons. Aquestes actuacions haurien de tenir presents les voluntats d'aquests menors, les seves capacitats i maduresa mental i vivencial, tot respectant la legislació vigent.

2. FASE D'ASSENTAMENT

Aquesta fase d'assentament entroncaria amb la primera i se centra a garantir la integració de la persona en diferents àmbits:

A. Integració laboral

La integració laboral completa es produeix quan les persones immigrades tenen permís de treball. El permís de treball es pot tenir per haver-lo tramitat abans de l'actual legislació i haver fet les renovacions corresponents, o bé per haver estat contractat en origen.

A.1. Integració laboral dels immigrants amb permís de treball

- ***Ocupació i accés al mercat laboral:***

La inserció laboral constitueix un element clau en el procés d'integració social. Pel que fa a les persones amb especials dificultats d'inserció, s'intenta, sempre que sigui possible, la seva incorporació a les actuacions que el Departament de Treball promou amb caràcter general, quan, ateses les seves característiques això no és factible, es posen en marxa dispositius específics. En el marc de les polítiques actives per a l'ocupació, a hores d'ara s'estan promovent tot un ventall d'actuacions en les quals participa el col·lectiu de persones amb especials dificultats d'inserció:

└ *Formació i orientació professional per a l'ocupació (IORO).*
L'objectiu que es persegueix amb el desenvolupament d'accions d'orientació és la inserció laboral del demandant a través d'un procés d'atenció personalitzat que implica un diagnòstic detallat de les necessitats individuals i un estret seguiment dels demandants mentre duguin a terme l'itinerari d'orientació a l'entitat.

Aquest conjunt d'actuacions permetrà la revisió de les actuacions realitzades pel demandant per trobar feina i la

detecció de les necessitats individuals per tal de determinar quines accions d'orientació requereix el demandant per a la seva inserció.

└ *Plans d'ocupació*

Tenen per finalitat facilitar la pràctica i l'experiència professional a les persones que es troben en situació d'atur, per a millorar les seves possibilitats d'inserció laboral. Els projectes tenen una durada d'entre tres i nou mesos i els treballadors contractats reben el salari establert als convenis col·lectius de l'entitat (pública o privada sense afany de lucre) que desenvolupa el projecte o del sector professional en qüestió.

└ *Escoles taller i cases d'oficis*

És un programa públic de formació i ocupació que, sota la fórmula d'aprenentatge en producció pretén donar formació i experiència laboral als joves aturats menors de 25 anys.

└ *Tallers d'ocupació*

Va destinat a persones aturades majors de 25 anys que reben simultàniament la formació amb el treball, de manera que des del primer dia puguin cobrar un salari.

└ *Accions específiques de formació professional ocupacional*

adreçades al col·lectiu d'immigrants extracomunitaris. En aquestes actuacions es parteix de les necessitats concretes del col·lectiu objecte d'intervenció i s'articulen mesures de formació i inserció sociolaboral específiques i adaptades a les seves necessitats. En aquest marc, s'està articulant el disseny de programes basats en l'elaboració d'itineraris individualitzats que incorporen diferents aspectes: orientació, motivació, formació, acompanyament a la inserció, seguiment, tutories, etc.

└ *Accions de formació professional ocupacional (no específiques per al col·lectiu d'immigrants extracomunitaris).*

└ *Gabinets d'orientació professional (programa GOP)* dirigits a persones desocupades inscrites als serveis públics d'ocupació. Tenen com a objectiu orientar aquestes persones perquè dissenyin el seu itinerari professional a curt, mitjà i llarg termini. La metodologia utilitzada és l'entrevista individual i les proves psicotècniques per tal d'analitzar les competències personals i dissenyar una estratègia d'inserció.

A.2. Integració laboral per als immigrants contractats en origen

Per a aquests immigrants l'ocupació està inicialment garantida, atès que arriben amb un permís de treball i amb un contracte, que pot ser de temporada o bé pel sistema del contingent, és a dir, amb permís de residència inclòs. La formació per a aquests treballadors també és important i l'empresari ha de posar a la seva disposició els programes formatius que té per a la resta de treballadors de l'empresa.

També seria convenient que s'establissin programes formatius per a aquests treballadors en el seu lloc d'origen i que tinguessin en compte, a més de la formació professional necessària, aspectes referents als coneixements bàsics de la nostra societat, la llengua, la cultura, etc.

B. Integració social

• *Accés a l'habitatge públic:*

Es tracta de garantir l'accés a l'habitatge públic als immigrants d'origen estranger a través d'instruments de finançament, subvencions i subsidis d'interessos amb les mateixes condicions que la resta de ciutadans.

• *Atenció sanitària i psicològica:*

Per garantir una adequada atenció sanitària cal dur a terme, a més de garantir l'atenció amb els mateixos criteris que s'han

apuntat en l'apartat de primera acollida, actuacions dirigides a:

- a) Població immigrant: educació sanitària, a través dels agents de salut.
- b) Professionals de la salut: formació, intercanvis d'informació i d'experiències, protocols d'actuació davant de problemes de salut que poden ser específics de la població immigrada, i materials d'educació sanitària en diferents idiomes.

Pel que fa a l'atenció psicològica, cal tenir en compte que després d'un període d'integració, les persones immigrades poden presentar problemàtiques familiars (dificultats per acceptar els dos cònjuges els canvis de rols que sovint comporta la nova societat) i problemàtiques derivades de l'adaptació dels joves a una doble identitat cultural. Per poder treballar aquests aspectes, a part de promoure la formació dels professionals, considerem important el suport psicològic i familiar per tal que facilitin:

- a) La comunicació entre diferents immigrants possibilitant l'intercanvi de les seves experiències, vivències emocionals, frustracions i fites.
- b) Aclarir mals entesos entre ells i entre ells i la societat d'acollida (provocats per les diferències en els costums, les formes verbals i no verbals en expressar-se, les diferents jerarquies de valors, etc.).
- c) Potenciar el creixement personal i enfortir alguns potencials psicològics necessaris per a la situació en la qual es troben.

• **Formació lingüística:**

Les necessitats de formació lingüística que tenen les persones immigrades són diferents i va en funció del seu nivell de formació prèvia i de la seva llengua materna. És per aquest motiu que l'oferta formativa hauria de ser variada, i adequada als horaris laborals i familiars, a les necessitats comunicatives i a les particularitats culturals.

Es recomana que les diferents entitats i institucions que fan oferta formativa en un territori en concret es coordinin per tal d'establir uns itineraris formatius adequats a les demandes i necessitats abans esmentades.

Els professors haurien de disposar de la informació necessària sobre els materials didàctics elaborats i les experiències realitzades. També haurien de rebre formació sobre els elements lingüístics i culturals dels països de procedència dels immigrants i sobre tècniques pedagògiques adequades a les noves necessitats.

• ***Convalidació del carnet de conduir B-1:***

La situació anòmala de molts immigrants que condueixen sense el carnet de conduir espanyol s'agreuja cada vegada més. Són immigrants que acostumen a fer servir l'automòbil per treballar i, per tant, les multes en cap cas no són dissuasòries.

Seria necessari promoure l'homologació entre el carnet del país d'origen i l'espanyol B-1, tal com ja s'ha fet amb alguns països. A més, la Direcció General de Trànsit hauria d'homologar els criteris per al procés formatiu, els materials adequats a aquesta formació i l'establiment dels circuits (formació lingüística inicial, formació en autoescoles, examen adaptat, etc.) per a totes les delegacions de trànsit provincial. A més, també és necessari:

- a) Classes teòriques adaptades als neoelectors i als immigrants alfabetitzats en centres d'ensenyament diversos (ONG, escoles d'adults... actualment l'oferta és molt minsa). Cal tenir present que els cursos de teòrica són, en realitat, cursos d'alfabetització amb la temàtica exclusiva del carnet de conduir.
- b) Garantir que, en la presentació d'un alumne a examen de teòrica, tingui els mínims coneixements de lectura i escriptura, i disposar del material adequat per a aquestes classes adaptades (en l'actualitat, es disposa de vídeos, llibre de teòrica i alguns tests, però són encara insuficients).

- d) Exàmens de teòrica amb un vocabulari més senzill.
- e) Convenis amb les autoescoles per oferir les classes de pràctica obligatòria.

• ***Reagrupament familiar:***

Tota persona té dret a viure amb la seva família. És per això, i segons la legislació vigent, que cal garantir que els immigrants que ho desitgin puguin portar la seva família. En aquest sentit cal promoure una informació adequada de les gestions i els tràmits necessaris per fer-ho, com també, un cop la família és aquí, garantir una acollida adequada d'aquesta (en aquest cas ens remetrem a la primera fase).

3. FASE DE TERRITORIALITZACIÓ

Aquesta fase se centra en la població ja assentada en el territori, que viu amb la seva família i que fa un temps que està arrelada.

- ***Associacionisme:***

En molts dels actuals processos migratoris que vivim al nostre país tenen una gran importància les anomenades xarxes migratòries, que s'entenen com a conjunt de relacions de parentiu, veïnals o d'amistat que en un extrem i altre del trajecte migratori faciliten tant la sortida com l'arribada. Això converteix la migració en un procés que supera allò estrictament individual li dóna una dimensió col·lectiva. Aquestes xarxes informatives, fruit de la necessitat del moment, poden esdevenir un embrió d'entitats més estables, consolidant-se en associacions.

Per la societat d'acollida aquest procés, lluny de ser vist com un rebuig a la integració o com una reacció defensiva dels nous immigrants, ha de ser entès com un element de seguretat i suport per a tots aquells que comencen una vida nova entre nosaltres. En aquestes associacions, l'immigrant se sentirà un més entre iguals i l'associació serà el primer referent informatiu per a situar-lo en la comunitat.

Convé entendre aquesta realitat en termes afectius i de caliu per a tots aquells que han deixat enrera la família, els amics i la cultura. Fóra bo, doncs, de donar suport a aquestes entitats, propiciant oportunitats i camins d'expressió i participació. En un primer moment del procés migratori, la intenció dels immigrants està lògicament molt vinculada a satisfer les necessitats en què aquestes associacions tenen molt a dir.

Després, un cop assolit un estatut legal, consolidada la feina, l'habitatge, reagrupada la família, els interessos dels immigrants es diversificaran tant com els de la resta de la població,

manifestant-se les diferents inquietuds en termes més generals, culturals, esportius, religiosos, d'esplai, veïnals..., ja que l'immigrant ha superat el primer moment més d'emergència, anant-se produint una integració natural, no forçada. És llavors, quan les diverses associacions culturals, esportives, lúdiques, etc. han de promoure i garantir la participació en les seves activitats de persones d'origen immigrant.

- ***Òrgans de participació:***

Tal com es diu al principi, tota política d'immigració s'ha de basar en la participació i el consens. És per això que es recomana la creació d'òrgans de participació locals amb què les entitats d'immigrants i les d'ajuda als immigrants puguin expressar les seves necessitats i demandes, i puguin participar en el disseny i l'execució, quan calgui, de mesures per promoure la integració i l'intercanvi d'experiències, reflexions i propostes. Malgrat que avui en dia les associacions d'immigrants puguin ser encara febles, són el referent dels nouvinguts i, per tant, poden expressar l'opinió de les persones més vulnerables i amb menys informació i capacitat per accedir als serveis i recursos. A més, els òrgans de participació són, sovint, el primer aprenentatge que moltes persones tenen del que han de ser els processos democràtics.

- ***Mediació intercultural:***

La mediació intercultural és una professió nova que actua com a pont entre persones d'origen cultural diferent i els professionals i agents socials, amb la finalitat de promoure un canvi constructiu en les relacions entre ells. La mediació intercultural actua preferentment com a prevenció de conflictes culturals, afavorint el reconeixement i la comprensió mútua, l'aprenentatge i el desenvolupament de la convivència, la recerca d'estratègies alternatives per a la resolució de conflictes culturals i la participació comunitària. Els mediadors interculturals han de treballar sempre al costat dels professionals, fomentant la seva formació i competència en temes d'immigració i interculturalitat, i també

informant i donant suport a l'autonomia dels col·lectius d'immigrants en la seva relació amb els professionals.

Com a professió nova que és, ha de seguir un procés que passi per aclarir la terminologia, el rol de la figura de la mediació intercultural, la formació de la mediació intercultural, l'assessorament i formació a professionals i entitats que treballen amb mediadors i l'acreditació o certificació dels mediadors.

- ***Intercanvis culturals:***

El procés migratori modifica el patrimoni cultural inicial. La cultura d'origen va obrint pas a una cultura que es constitueix i evoluciona a partir de les noves relacions socials. En una societat intercultural, la identitat reposa en l'herència cultural pròpia sempre exposada a la confrontació i al canvi en relació amb els grups que componen aquesta societat. Ara bé, per arribar-hi és necessari conèixer tots els elements de la societat i de les diferents cultures que la componen, ja que totes elles haurien de canviar en el procés d'adaptació mútua. Es fa, per tant, necessari l'intercanvi de coneixements tant a escala teòrica com pràctica. És per això que la realització de diferents activitats (jornades, debats, activitats lúdiques, etc.) orientades cap a aquest fi és un element important. Cal que en aquest intercanvi de coneixements, els immigrants hi participin activament, tant en la preparació com en la realització de l'activitat, tot procurant no reflectir només els tòpics o les maneres de fer més folklòriques.

- ***Esport i lleure:***

Les entitats d'esport i de lleure ofereixen uns espais socialitzadors que possibiliten intercanvis entre grups en un marc relaxat, sense la pressió que es produeix en els centres escolars, i on els nois i les noies coneixen els valors i les pautes del país i s'hi apropen. Així, és necessari impulsar la participació dels infants i joves d'origen immigrant a les entitats d'esport i de lleure. Pel que fa al lleure, cal també formar els monitors i directors

d'aquests centres sobre l'educació intercultural i l'intercanvi d'experiències, i cal sensibilitzar les famílies immigrades sobre els beneficis de l'educació en el lleure.

- ***Necessitats religioses:***

L'establiment de col·lectius immigrants a Catalunya suposa la incorporació de nous cultes religiosos diferents al que històricament ha arrelat al nostre país. Si bé l'expressió religiosa dels col·lectius llatinoamericans, filipins i d'alguns països de l'Àfrica Subsahariana no desperta una especial inquietud, atesa la seva condició cristiana, altres col·lectius religiosos com els hindús o els musulmans comencen a plantejar nous interrogants i noves demandes als poders públics. La manca d'experiències properes acaben generant dubtes entorn de quines han de ser les respostes institucionals més adequades.

Catalunya, dins l'Estat espanyol, formula un model de relacions amb les confessions religioses que garanteix el principi constitucional de la llibertat religiosa i que es fonamenta sobre un doble criteri de *separació* (l'Estat no s'ha d'immiscuir en els afers de les confessions religioses) i d'*asimetria* (ja que estableix una relació preferent –en règim de Concordat– amb l'Església catòlica, com a culte majoritari).

La nostra societat, com la resta de societats occidentals, protagonitza un procés de secularització. Es considera que l'expressió religiosa s'ha de circumscriure a l'àmbit de l'esfera privada, mentre que l'espai públic es defineix per la seva neutralitat. No obstant això, la implantació de nous cultes minoritaris o el desenvolupament de noves expressions de religiositat, estan contribuint a una participació més pública d'aquestes expressions religioses, tant a escala individual com col·lectivocomunitària. Això suposa una sèrie de demandes i situacions que els responsables institucionals han de gestionar, entès com a garantia del principi de llibertat religiosa i d'igualtat de cultes, no com a promoció o intromissió en els afers interns d'aquestes confessions.

Les expressions religioses dels col·lectius immigrants es troben condicionades pel seu moment migratori. En alguns casos s'observa un evident procés de secularització, però al mateix temps també es percep com la referència religiosa s'acaba convertint en un factor de cohesió interna. La recerca d'un espai propi, on a més de poder desenvolupar l'expressió religiosa afavoreix el reencontre social, constitueix un dels principals indicadors d'assentament d'aquestes poblacions. Quan es tracta de poblacions amb una tradició religiosa catòlica, ha estat la mateixa església, la que ha acollit aquesta expressió (com ha estat el cas dels filipins amb la concessió de la parròquia de Sant Just i Pastor per part de l'Arquebisbat de Barcelona, i actualment amb alguns col·lectius llatinoamericans). En el cas dels musulmans, han estat les iniciatives sorgides del seu interior les que han permès l'obertura d'oratoris arreu de Catalunya.

La manca de recursos econòmics i materials de què disposen els col·lectius musulmans a Catalunya està provocant que el seu procés de configuració comunitària es desenvolupi des de la precarietat. Això els ha portat a formular demandes als poders públics. Aquestes demandes s'han concretat de la manera següent: poder disposar d'espais per a poder orar col·lectivament, poder disposar d'espais adequats per a fer enterraments, poder disposar d'espais per facilitar el sacrifici animal segons els principis de la tradició islàmica, poder mantenir els preceptes alimentaris musulmans en espais públics com escoles i hospitals, per a l'ús d'una determinada indumentària, per al seguiment d'alguna assignatura escolar.

Cal diferenciar, en totes aquestes demandes, les que són específicament religioses de les que són fruit d'una incorrecta interpretació de l'Islam, per la tradició i els costums que s'hi han acoblat. També cal tenir en compte que no totes les persones musulmanes, igual com passa amb les altres religions, segueixen amb igual intensitat els preceptes religiosos, i que depèn molt de la seva procedència, del seu itinerari personal i familiar, i de les expectatives que tingui.

El marc legal que ha de guiar la resposta institucional ha de combinar el que determina l'Acord de Cooperació entre l'Estat espanyol i la Comissió Islàmica d'Espanya, aprovat com a Llei 26/92, de 10 de novembre, amb el que dictaminen altres articulats legals específics, ja siguin d'àmbit local o superior. En tot cas, i amb l'objectiu d'apuntar algunes pistes, recomanem:

- a) Atès que una part important dels cementiris de Catalunya són gestionats pels poders públics, aquests haurien de preveure la possibilitat d'adequar els tanatoris als ritus mortuoris de les diferents tradicions religioses, com també reservar un espai d'enterrament amb les condicions que aquestes dictin, sempre que no contravinguin les normes de salut pública.
- b) Per tal d'obrir un espai de culte, la seva entitat gestora ha de ser associació religiosa (inscrita al Ministeri de Justícia a Madrid), i també cultural (inscrita al Registre del Departament de Justícia de la Generalitat), per tal de donar-li la cobertura legal corresponent.
- c) Un nombre creixent d'escorxadors de Catalunya incorporen el sacrifici segons el ritus musulmà i jueu per tal de poder elaborar aliments *halal* i *casher*, respectivament. L'elaboració d'aquests productes ha de fer-se seguint les normes de seguretat alimentària vigent. En el cas de les celebracions com la festa del xai (*aid al-kebir*) es recomana que les administracions locals trobin conjuntament amb els representants del col·lectiu musulmà una alternativa viable per tal que el sacrifici no es faci fora d'un àmbit sanitariament controlat.
- d) L'Islam no imposa l'obligació de portar signes distintius que assenyalin la seva condició de musulmà, però sí que estableix el criteri que determinats hàbits vestimentaris siguin emprats per tal de preservar la respectabilitat de la

persona que els porta, de la concupiscència que pogués generar en altres persones l'ús d'altres hàbits.

- e) Una interpretació errònia de l'Islam provoca la negativa, a vegades, a cursar determinades disciplines acadèmiques a l'escola, fet que cal contestar mantenint el principi d'igualtat en l'accés a l'educació que tenen tots els alumnes de Catalunya.

- ***Joves de 2a generació:***

El treball amb joves fills de famílies d'origen immigrant és important per reforçar el seu procés d'integració i formació. Com hem dit abans, els anomenats joves de la segona generació es troben, a més de les dificultats que tots els adolescents tenen, davant el repte d'haver de saber viure amb una doble identitat cultural. És per això que es recomana que els responsables de les polítiques juvenils tinguin en compte aquesta nova realitat i que en siguin especialment curiosos. El treball a fer hauria de partir de la idea de la normalitat i aprofitant els recursos que ja existeixen però fomentant dues línies de treball:

- a) Promoure la participació d'aquests joves al món de l'educació en el lleure, espais, etc.
- b) Fomentar la seva participació en programes de formació en el lleure, per tal que en un futur proper puguin formar part dels equips pedagògics.

- ***Identificació de nous fenòmens:***

Tot i que Catalunya està ja iniciant una etapa de consolidació del fenomen de la immigració, i per tant, està aplicant actuacions i programes a les necessitats que fins avui en dia s'han manifestat, cal tenir present que amb el pas dels anys es detectaran noves problemàtiques, fruit dels ràpids canvis de la societat actual i de l'establiment i la sedentarització de les persones que estan arribant en aquests moments. Algunes

d'aquestes noves situacions s'han detectat de manera molt incipient (com persones en edat de jubilació i sense dret a prestacions de la Seguretat Social per no haver cotitzat el temps suficient; menors reagrupats només pel pare i que es veuen obligats a passar la major part del dia sols, ja que el pare ha de fer llargues jornades laborals; persones amb disminució per haver sofert un accident laboral, però pel fet de no tenir contracte laboral ni Seguretat Social no tenen dret a un centre de dia o a un centre residencial; arribada de persones amb disminucions lleus però que demanen el certificat de disminució, ja que aquí preveuen poder obtenir determinats llocs de treball, etc.); d'altres situacions encara no s'han manifestat. El que sí que és clar és que totes les institucions i entitats hem d'estar amatents a aquests nous reptes, per tal de prevenir i actuar al més ràpidament possible.

EPÍLEG

Tot i aquestes propostes i recomanacions, és evident que els processos d'integració necessiten temps i que en funció de l'experiència prèvia, de la voluntat de permanència, del tracte que es rep per part de la societat acollidora, determinaran, entre altres, que els processos siguin més o menys ràpids. El que sí que és absolutament necessari és que els professionals i responsables polítics no donin per suposat que tots els immigrants són iguals, que tenen les mateixes necessitats i que practiquen igual les seves tradicions, costums i religions. Les respostes més adequades són les que, d'una manera natural i normal, són fruit del diàleg obert amb tots els afectats, aconseguint responsabilitat i serietat de totes les parts, entenent que aquesta és una nova realitat per a tothom i que hem de cercar una societat on tots ens hi sentim còmodes.

Aquest document no ha pretès altra cosa que reflexionar sobre quins ens sembla que han de ser els elements necessaris per promoure una bona acollida a les persones que, per diferents raons i circumstàncies, estan arribant a Catalunya per establir-s'hi d'una manera més o menys permanent. L'assumpció d'aquestes propostes o no per part de les institucions i entitats, anirà en funció de les seves voluntats i possibilitats, sí, però, que ens sentirem satisfets si s'han tingut en compte i serveixen de guia i orientació a aquelles persones responsables de la planificació i la implantació de programes d'acollida per a immigrants.

